

Проведення спортивних свят із дітьми старшого дошкільного віку з використанням засобів народної фізичної культури

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (м. Луцьк)

Постановка наукової проблеми та її значення. У різні часи розвитку суспільства, традиції розвитку народної фізичної культури були близькими багатьом відомим педагогам: В. Т. Скуратівському, Е. С. Вільчковському, А. В. Цьосою, А. Я. Вольчинському. В. Т. Скуратівський [10] наголошує на тому, що людина найкраще розвивається тоді, коли навчається й виховується рідною мовою, дбає про збереження традицій і звичаїв. А. В. Цьось [5; 11] детально розкриває історію фізичної культури на території України та пропонує різноманітні сценарії козацьких ігор, забав під час проведення спортивних свят. За висновками Е. С. Вільчковського [3], педагог повинен добре знати теорію народного елемента в педагогіці та активно впроваджувати її в руховий режим дошкільників. А. Я. Вольчинський [4] наголошує на особливостях патріотичного виховання засобами етнопедагогіки, зміст якої складають українські народні ігри, звичаї, традиції, обряди.

Саме тому майже як повітря необхідні дітям свята й розваги. Для дитини свято – це ціла подія. Останнім часом у системі фізичного виховання дитини-дошкільника вагоме місце зайняли спортивні свята, які зарекомендували себе як найбільш прийнятна та ефективна форма активного відпочинку дітей.

Багаторічна практика роботи дитячих дошкільних установ підтвердила значимість спортивного свята в активному залученні кожної дитини старшого дошкільного віку до занять фізичною культурою. Існує чимало позитивних прикладів творчого підходу педагогічних колективів до їх організації й проведення. Досвід організацій спортивних свят засвідчив їх позитивний вплив на виховання в дітей інтересу до активної рухової діяльності, а також підвищення ролі сім'ї та дитячого садка у виконанні завдань фізичного виховання. Різні аспекти фізичного виховання дошкільнят із цього питання розкривають численні дослідження Е. С. Вільчковського, Т. І. Осокіної, Е. А. Тимофєєвої. Робота з фізичного виховання зі старшими дошкільниками являє собою комплекс оздоровчих, освітніх і виховних заходів, основу яких становить рухова діяльність. У системі фізкультурно-оздоровчої роботи дошкільних установ існують різні форми організації активного відпочинку дошкільнят, спортивні свята є ефективною формою активного відпочинку дітей [1; 2; 6; 12].

Спортивні свята – це масові видовищні заходи показового та розважального характеру, що сприяють пропаганді фізичної культури, удосконалення рухів, виховують такі риси характеру, як патріотизм, дисциплінованість, шанобливе ставлення до суперників. У раціональному поєднанні з іншими видами роботи з фізичного виховання вони допомагають створити оптимальний руховий режим, який слугує підвищенню функціональних можливостей, поліпшенню працездатності й загартованню дітей [2].

Яскраве оформлення, доступність, відсутність суворої регламентації діяльності учасників, можливості широкого прояву емоцій та індивідуальних здібностей роблять подібні заходи популярними серед дітей старшого дошкільного віку. Тому їх проведення найчастіше стає традиційним і передбачається загальним планом роботи дошкільного закладу. До свята готується весь колектив дошкільного закладу, складають сценарій, готують яскраві атрибути, спеціальний одяг для дітей. Створюючи сценарій, можна звернутися до практичного досвіду різних авторів: Н. Бочарової [2], А. В. Цьосою [5], В. Я. Лисової, Т. С. Яковлевої [7], Т. І. Осокіної, О. О. Тимофєєвої [9].

Під час спортивних свят усі діти повинні брати активну участь у рухливих спортивних і народних іграх, естафетах, танцях, вправах з елементами акробатики, музично-ритмічних рухах. Широке використання різних ігрових прийомів, ігрових вправ, загадок, музичних творів сприяє позитивному емоційному настрою дітей, активному застосуванню набутих раніше рухових умінь і навичок. Діючи з великим емоційним підйомом, прагнучи до досягнення кращих результатів в умовах змагання (несподівано змінюються ситуації), діти вдосконалюються фізично. Так, у надмірно рухливих дітей розвивається вміння доводити завдання до кінця, проявляти уважність і намагання точно виконувати рухи; малорухливі діти вчаться добре й вільно орієнтуватися в просторі, із цікавістю беруть участь у колективних іграх, проявляючи такі якості, як швидкість реакції, спритність, гнучкість, орієнтування в просторі та інші корисні якості й здібності [3].

Мета роботи – обґрунтувати способи використання засобів народної фізичної культури під час проведення спортивних свят у дошкільних навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Спортивні свята дуже подобаються дошкільнятам насамперед тому, що об'єднують їх спільними переживаннями, дарують відчуття перемог. Підготовка до свята, розучування віршів, гарне оформлення залу чи майданчика, оригінальні костюми, красиві емблеми, музика, пісні, різноманітні змагання позитивно впливають на загальний фізичний розвиток дітей, розвивають у них почуття краси, уяву. А головне – фізкультурні свята допомагають формувати бажання бути сильними, спритними, витривалими, займатися спортом. Спільна діяльність, долаття труднощів зміцнюють дитячий колектив, пробуджують почуття відповідальності.

Спортивні свята проводяться два-три рази протягом року у фізкультурному залі чи на спортивному майданчику; можна проводити їх також на стадіоні, у прилеглому парку тощо. Їм відводять місце в режимі другої (за потребі – і першої) половини дня в межах однієї години – для старшої групи.

Головні моменти підготовки спортивних свят – розроблення сценарію, розподіл обов'язків з оформлення місця проведення, підготовка атрибутики, костюмів, призив та нагород тощо. Підготовка дітей до свята розпочинається заздалегідь і здійснюється протягом усього освітнього процесу (на музичних та фізкультурних заняттях, під час ранкової гімнастики, проведення ігор, у самостійній руховій діяльності, в індивідуальній роботі). Неприпустимі численні масові репетиції всього перебігу свята, а також відсторонення когось із присутніх дітей від участі в ньому разом із групою [3].

У ході будь-якого свята здійснюється комплексне виконання низки завдань, що сприяє гармонійному розвитку дитини, але одночасно ставиться головне завдання, відповідно до якого підбирають тематику й зміст, визначаються методи та прийоми роботи.

Тематичні свята на зразок «Сонце, повітря і вода – наші вірні друзі», «День здоров'я», «Свято чистьох», «Пригоди Нехворійки», «В гостях у Айболита» сприяють формуванню в дітей здорового способу життя. Правильно підібрані тематичні рухливі ігри та вправи в поєднанні з текстом, поєдинки дітей із ворогами здоров'я (лінь, переїдання, страхи тощо) дають змогу формувати позитивне ставлення до загартовування, фізичної культури, гігієнічних процедур, режиму дня.

Фольклорні за тематикою й змістом свята проводять згідно з християнським календарем (Різдво, Масляна, Паска, Трійця). Вони складаються на доступному дітям матеріалі з використанням народних рухливих ігор, забав, хороводних танців, пісень, атрибутів національного одягу, інвентарю. Такі свята особливо значущі для різновікових і різностатевих колективів, у яких створюються сприятливі умови для формування дружніх відносин між дітьми й гуманного ставлення до традицій свого народу. Ігрова діяльність, спрямована на формування готовності та вмінь прийти один одному на допомогу або виручити з небезпечної ситуації, є неодмінним компонентом змісту цих свят. Зазвичай, їх сюжет розвивається у двох напрямках: з одного боку, усі діти об'єднуються однією метою (допомогти герою-персонажу, який потрапив у біду, ставши в протиборство із силами зла), з іншого – діти діляться на дві й більше команд і включаються в спільну боротьбу із загальними ворогами (зло, страхи, жорстокість, заздрість).

Підготовка вихователя та дітей, програма свята. Підготовка до свята розпочинається зі складання програми. У ній варто виділити кілька розділів, де слід відобразити мету й завдання свята; дату та час його проведення, орієнтовну тривалість; місце проведення й окремих номерів програми (наприклад: парад учасників, масові виступи, змагання, конкурси, вікторини); визначити відповідальних за підготовку та проведення свята (серед них мають бути завідувач дошкільного закладу або методист чи старший вихователь, вихователі, члени батьківського комітету, представники медперсоналу й т. ін.); указати кількість і завдання учасників; обумовити порядок підбиття підсумків конкурсів та змагань (індивідуальних і колективних) та види заохочення для переможців й учасників [6].

Розробку сценарію свята доручають групі співробітників дошкільного закладу (методист, вихователь із фізичної культури, вихователі груп, які беруть участь у святі, музичний керівник). При цьому потрібно враховувати основну ідею свята – девіз, під яким воно проходить.

Масову частину свята з участю всіх дітей та присутніх гостей можна спланувати так: 2–3 рухливі гри, із яких перша – для всієї команди; виступи дітей усіх груп або вболівальників; 3–4 гри з елементами змагання (для підгруп) за участю батьків; вікторина, загадки, комбінована естафета, танці й пісні; підбиття підсумків, нагородження учасників, закриття свята.

Поряд з іграми для невеликих груп дітей організуються й масові ігри, що вже добре знайомі дітям. У них також беруть участь гості та батьки. Особливо цікаві для дошкільнят ігри-атракціони з кумедними завданнями, як-от: біг чи стрибки в мішках, ведення м'яча із зав'язаними очима, перенесення кульок ложкою тощо. Завжди доречний сюрпризний момент, наприклад, раптова поява та участь у святі якогось казкового персонажа.

Активна рухова діяльність усіх дітей під час фізкультурного свята – його найважливіша мета. І організаторам потрібно подбати про те, щоб ніхто з групи дошкільнят не був просто глядачем. Бажано, щоб усі діти разом і по чергово брали участь у різних номерах програми, допомагали ведучим та суддям.

Успіх свята значною мірою залежить від ведучого, котрий є «сполучною ланкою між дитячою аудиторією й виступаючими». Він задає тон святу: першим починає аплодувати, сміється, зображає подив, сперечається в потрібних ситуаціях, заохочує дітей, організує учасників свята та гостей, тобто ведучий тримає у своїх руках усі ниточки свята.

Свято можна почати з вітання чи інсценівки знайомої дітям казки. Початок його повинен бути інтригуючим, захоплюючим. Перше завдання звичайно буває фронтальним (найчастіше це гра). Особливе значення мають сюрпризні моменти. В одному сценарії можна передбачити кілька маленьких й один великий – головний сюрприз. Маленькі сюрпризи випереджають черговий номер програми. Великий сюрприз виражає головну ідею свята чи є найбільш веселим його моментом, особливо, якщо пов'язаний із роздачею подарунків чи частуванням дітей. У сюрпризі беруть участь, зазвичай, дорослі, тому що треба не просто виступити, а зіграти. І ніякий сценарій не може передбачити всіх відтінків кожної ролі, спланувати до дріб'язків реакцію глядачів й учасників.

Вони є кульмінаційним моментом свята та відбивають його специфіку. Сюрприз готується в строгій таємниці. Зразки дитячої художньої літератури дають вихователям різноманітний матеріал із підготовки сюрпризів. Велике значення має оформлення залу чи майданчика до свята, що повинно підкреслювати спрямованість цього свята. Воно має бути яскравим, але не рясним. Одного-двох тематичних плакатів, виготовлених вихователем разом із дітьми й двох десятків різнобарвних прапорців цілком достатньо.

Своєрідним оформленням слугують спортивний одяг і взуття дітей. До свята можна підготувати іграшки, малюнки, вироби з природного матеріалу, значки, медалі й інші подарунки, що дарують переможцям змагань чи всім учасникам. Закінчується свято шикуванням команд. Журі оголошує переможця й учасникам свята вручає пам'ятні сувеніри, щоб діти запам'ятали свято.

Потрібно продумати форми заохочення дітей за якісне виконання вправ, першість в естафетах, винахідливість та спритність. При цьому слід подбати й про те, щоб кожна дитина відчула себе щасливою від участі у святі, а не потерпала через поразку. Нагороди, заохочення можуть бути різними: медалі, вимпели, значки, емблеми, дипломи, кубки. Їх вручають диференційовано. Так, переможці з окремих видів змагань нагороджуються вимпелами одразу після їх проведення, решта дітей – учасників свята – отримують пам'ятні медалі (у фінальній частині – сувеніри). Найбільш доцільні колективні нагороди. Команда-переможець може бути нагороджена, наприклад, тим, що першою пройде почесне коло, їй доручається опустити прапор спортивного свята й підняти його на відкритті наступного свята.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Методично правильно організована робота з підготовки та проведення спортивних свят, до яких уключено елементи народної фізичної культури, покликана формувати в дітей любов до традицій свого народу й сприятиме своєчасному оволодінню ними руховими навичками та вміннями.

Така робота з дітьми дошкільного віку корисна й тим, що створює умови для емоційно-психологічного благополуччя, оскільки має великий вплив на розумовий розвиток, виховання характеру, волі, моральності, створює певний духовний настрій, пробуджує інтерес до самовираження, сприяє не лише кращому засвоєнню знань про народні рухливі ігри, танці, звичай свого народу, а й закріплює навички та позитивно впливає на дитячу психіку.

Спортивні свята є дієвою формою організації дозвілля дітей, ефективним засобом пропаганди народної фізичної культури. Ці заходи потребують ретельної підготовки зі сторони педагогічного колективу й батьківської громади.

Джерела та література

1. Аксьонова З. Ф. Спортивні свята в дитячому садку / З. Ф. Аксьонова. – М. : [б. и.], 2000. – 90 с.
2. Бочарова Н. Фізкультурно-спортивні свята в дитячому садку: нові підходи, методичні рекомендації / Н. Бочарова // Дошкільне виховання. – 2004. – № 1. – С. 46–51.
3. Вільчковський Е. С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку / Е. С. Вільчковський, О. І. Курок. – Суми : Університет. кн., 2004. – 428 с.
4. Вольчинський А. Я. Українські народні рухливі ігри в системі фізичного виховання дошкільнят / А. Я. Вольчинський, Н. О. Вольчинська. – Луцьк : [б. в.], 2009. – 146 с.
5. Завацький В. І. Козацькі забави / В. І. Завацький, А. В. Цьось, О. І. Бичук, Л. І. Пономаренко. – Луцьк : Настир'я, 1994. – С. 108.
6. Копухова М. М. Вихователь з фізичної культури в дошкільних установах / М. М. Копухова, Л. О. Рижкова, М. М. Самодурова. – М. : Вид. центр «Академія», 2002. – С. 198–199.
7. Лисова В. Я. Спортивні свята та розваги / В. Я. Лисова, Т. С. Яковлева. – М., 2000. – С. 3–4.
8. Організація фізкультурно-оздоровчої роботи в дошкільному навчальному закладі : інструкт.-метод. рек. // Дошкільне виховання. – 2004. – № 10. – С. 5–7.
9. Осокіна Т. І. Організація і проведення фізкультурних свят в дитячому дошкільному закладі / Т. І. Осокіна, О. О. Тимофєєва. – М. : Вид. центр «Академія», 1987. – С. 197.

10. Скуратівський В. Т. Святвечір / В. Т. Скуратівський. – К. : «Перлина», 1994. – Кн.1. – 288 с.
11. Цьось А. В. Історія фізичного виховання на теренах України з найдавніших часів до початку XIX ст. / А. В. Цьось, Н. А. Деделюк. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. – 456 с.
12. Шумилова В. А. Спортивно-розважальні свята в дитячому садку / В. А. Шумилова. – Мозир : ТОВ ВД «Білий вітер», 2002. – С. 70.

Анотації

Упровадження засобів народної фізичної культури під час проведення спортивних свят є актуальним для відродження майбутнього, усвідомлення дітьми цінностей свого народу, розуміння ними важливості народних засобів фізичного виховання. Спортивні свята – календарні, фольклорні, обрядові, дні іменин – проводяться за християнським календарем (Різдво, Масляна, Паска, Трійця). Вони складаються на доступному дітям матеріалі з використанням народних рухливих ігор, забав, хороводних народних танців, пісень, атрибутів національного одягу, інвентарю.

Використання засобів народної фізичної культури під час проведення спортивних свят дасть змогу не лише підвищити ефективність фізкультурно-оздоровчого процесу, а й матиме позитивний вплив на стан здоров'я та рухову підготовленість старших дошкільників, а також сформує в них інтерес до систематичних занять фізичною культурою.

Ключові слова: спортивні свята, засоби народної фізичної культури, дошкільні заклади.

Анатолій Вольчинський, Ярослав Смаль, Александр Малимон. Проведение спортивных праздников с детьми старшего дошкольного возраста с использованием средств народной физической культуры. *Внедрение средств народной физической культуры при проведении спортивных праздников является актуальным для возрождения будущего, осознания детьми ценностей своего народа, понимания ими важности народных средств физического воспитания. Спортивные праздники: календарные, фольклорные, обрядовые, дни именин – проводятся по христианскому календарю (Рождество, Масленица, Пасха, Троица). Они построены на доступном детям материале с использованием народных подвижных игр, забав, хороводных народных танцев, песен, атрибутов национальной одежды, инвентаря.*

Использование средств народной физической культуры при проведении спортивных праздников позволит не только повысить эффективность физкультурно-оздоровительного процесса, но и окажет положительное влияние на состояние здоровья и двигательную подготовленность старших дошкольников, а также сформирует у них интерес к систематическим занятиям физической культурой.

Ключевые слова: спортивные праздники, средства народной физической культуры, дошкольные заведения.

Anatoliy Volchynskiy, Yaroslav Smal, Oleksandr Malimon. Conducting of Sports Festivals with Children of Senior Preschool age with the Use of Folk physical Culture. *Introduction of folk physical training facilities while conducting of sports festivals is topical for revival of the future, children's awareness of their nation values, their understanding of the importance of folk physical training facilities. Sports festivals: calendar, folk, ceremonial, name-days celebrations are held according to the Christian calendar (Christmas, Pancake week, Easter, Trinity). They are formed on accessible to children material with the use of folk outdoor games, plays, folk round dances, songs, attributes of national clothes, appliances.*

The use of folk physical training facilities while realization of sports festivals will enable not only the increase of efficiency of physical health-improving process, but also will have positive influence on the state of health and motor preparedness of senior preschoolers, and also will form their interest to systematic physical training lessons.

Key words: sports festivals, means of folk physical culture, preschool establishments.